

דברים על דיוקם

בעקבות "סואץ '56- במבט חדש", מאת יוסף עברון ("מודן"-1986)

תא"ל (מיל') יצחק בר-און

נושאת עימה את אבדותיה — 18 הרוגים ו-50 פצועים. אינני יודע מניין שאב המחבר מידע זה, אך אנוכי לא אוכל לעבור לסדר היום על פגיעה כה קשה באמת היסטורית. לו בדק המחבר בספרו של משה דיין, "יומן מערכת סיני", אשר פרק שלם ממנו עוסק בפשיטה על קלקיליה, עם תיאור מפורט למדי של המהלכים הטקטיים, האופרטיביים והמשמעותיים המרכזיים של הקרב, היה לומד את העובדות לאשורן. והעובדות המצערות היו, כי הצנחנים לא הצליחו "להבקיע לעצמם דרך בכוחות עצמם" ולשאת עמם את ההרוגים והפצועים שלהם. היו אלה שתי פלוגות חרמ"ש של גדוד 52, שזה עתה עבר מחטיבת חי"ר של גבעתי שהתפרקה, לחטיבה 7 המשווריינת, שחילצו את הצנחנים. הגדוד היה בעיצומם של אימוני הסבה מחי"ר לשריון כשנקרא לשמש עתודה למבצע ובמהלכו לחלץ את סיירת הצנחנים המכותרת.

כמי שפיקד על הגדוד באותה עת וכמי שפיקד על כוח החילוץ בליל קלקיליה, אני מרגיש חובה עליונה לתקן טעות משוועת, ולהעמיד דברים על דיוקם.

כך, בעמ' 55 לדוגמה, נאמר בפרק "חיל-האוויר לא חשש מהתמודדות", כי "המטוס הישראלי הראשון שצילם מטרות במצרים, היה 'מוסקיטו' והטיס אותו אל"מ שלמה להט (כיום ראש העיר תל-אביב-יפו)". אינני יודע אם שלמה להט (צי"ץ) יחייך או יהיה מאושר שהוסיפו לרקורד הצבאי המפואר שלו עוד הישג שהוא לא ידע עליו.

כן מזכיר הספר את יוסף נחמיאס, כנספח צה"ל בצרפת באותה עת — עובדה שגם היא אינה נכונה.

על טעויות כגון אלה אפשר היה לעבור בשתיקה, אך לצערי ישנו בספר סילוף אחר בעל חשיבות היסטורית וכוונתי לתיאור קרב קלקיליה, ערב מבצע "קדש".

המחבר מייחד לקרב זה רק כמה שורות בספרו, אך גם בהן לא דיין. בעמ' 84 נאמר כי "לרגע נדמה היה שהכוח הפורץ נלכד בשטח האויב ולא חסר הרבה, שהפעולה המוגבלת תהפך למלחמה של ממש". כן נאמר, כי הרמטכ"ל משה דיין "כבר הורה להכין שתי פלוגות טנקים וכו'... כדי לפרוץ עם שחר את המצור, אולם יחידת הצנחנים הצליחה להבקיע לה דרך בכוחות עצמה, כשהיא

פרו של יוסף עברון "סואץ '56 — במבט חדש" יא מהדורה "מורחבת ומעודכנת" של ספר שיצא אור בשנת 1968, תחת השם "כיום סגריר". הספר זיקרו הוא לקט של ראיונות ועדויות, שאסף מחבר מפי אישים בצמרת מערכת הביטחון ישראלית והצרפתית וערך אותם באורח כרונולוגי, יי השתלשלות העניינים. הפרקים ההיסטוריים לווים מפעם לפעם בפרקי נוסטלגיה ו"פֶּלֶשֶׁתֶּק" ל המרואיינים, מספר שנים לאחר מבצע "קדש". הספר, על אף כמה ממגבלותיו, שעליהם עמוד להלן, הוא ללא ספק ספר מקורי ותעודה שובה, שכן עמדו לרשות המחבר עדויות של ישים חשובים שהיו מוכנים לחשוף בפניו מנים, זכרונות ועובדות שהיו כמסים עמם משך שנים רבות, בכל הקשור למהלכים חסריים שקדמו ל"קדש".

אילולא מספר טעויות וסילופים בספר, לא ייתי מעלה את דברי על הכתב. בדרך כלל קשה כתוב ביקורת על ספר שעיקר עבודת המחבר בו יא רישום דברי אחרים ועריכתם, אולם במקרה זה נכשל המחבר בכמה מעידות שעה שהתיר עצמו לנקוט יזמה ולהוסיף הערות משלו ולא הסתמך על דברי המרואיינים.

הנגב היום — באטלס גיאוגרפי

אטלס הנגב (עורכים אליהו שטרן, יהודה גרדוס, אבינעם מאיר, שאול קרקובר, חיים צוער). המחלקה לגיאוגרפיה, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, באר-שבע — המכון לחקר המדבר, שדה-בוקר, 1986

ד"ר אלחנן אורן

תוויר על הנגב — שכן הוא עתידה. האטלס מראה מה נעשה עד כה, ועד כמה עתידו של הנגב עוד לפניו.

מה נשתנה בו באחרונה? כולטת לעין הצטמקות ים המלח: ה"לשון" השתלטה מערבה

בהווה, וצופה אל סיכויי הפיתוח בעתיד. לפני ארבעים שנה "זינקנו" לנגב, הקמנו את אחת-עשרה הנקודות והינחנו את צינורות המים מנירעם, ובמאבק המדיני שליווה את המערכות על הנגב במלחמת העצמאות קבע משה שרת, שישאל לא

ש הצבא מצוי במפות הטופוגרפיות ובמצייאות ל אזורי המבצעים והאימונים שבנגב. אם ירצה: בור מן ה"טופו" אל הגיאוגרפיה, ולהסתכל גב בעין בוחנת, ימצא מבוקשו באטלס זה. יזיר ולחובב הטבע האטלס מגלה את פני הגם

עד החוף שמדרום למצדה, האגן הדרומי חרב כולו מהעבר הירדני, וחלק מהעבר הישראלי הפך לברכות אשלג. החייל והמטייל רואים בעליל איך התפתחה מערכת הכבישים — ובולטת התמורה לאורך הגבול המערבי בשנים 1975-1984, מאז מלחמת יום הכיפורים ופינוי סיני (מפות 4.1-4.2). לעומת הכבישים החדשים, אתה מביט במפת קווי-הנפט (מפה 5.2), וזוכר שמאז מהפכת חומייני באירן ופינוי סיני הם "צמאים" לדלק... אגב בפרק המים חסרה לי מפת מפעלי המים בנגב, לרבות שלוחותיו של המוביל הארצי. מלת אזהרה לחייל, המורגל במפות ביטחוניות. אטלס גלוי יכול לגלות טפחים רבים, אבל נאלץ להסתיר את כל המידע על התשתית הצבאית ועל שטחי האימונים והמטווחים הנרחבים בנגב, שבהם חי החייל. אולם האטלס מגלה את שפע אתרי הנוף והעתיקות — שהמתאמן והמטייל

בנגב חייבים לשמור עליהם, למען שוחרי העבר וחוקריו, ולמען הסיירים, הטיילים והנופשים היום ומחר (מפות 7.1-7.2). עורכי האטלס חתמו את מרחב הנגב בעיקר לפי הקריטריון המנהלי — וכללו בו את נפת באר-שבע והמועצה האזורית שער-הנגב; בצפון הוא מגיע לאזור שדרות — להב — ערד. נראה שהשיקול המינהלי קבע בדבר אי הכללת רצועת עזה במרחב המפות. החוקרים הצביעו גם על קריטריון אקלימי להגדרת הנגב — רצועת הספר שבין מזרע וישימון, לפי קו הממוצע השנתי של 200 מ"מ גשם (עמ' 10 ומפה 1.3). המעיין במפה 9.14 ימצא שמחקרים בשלושת העשורים האחרונים קבעו ביתר דיוק את קו 200 המ"מ: הוא עובר ממזרח לרצועת עזה במקביל לגבול בגזרת רפיח — חן-יונס ואח"כ פונה מזרחה לאופקים — באר-שבע — ערד. המפה חושפת את השוני

מלחמת ששת הימים — המשך מעמ' 9

סיכוי? איש אינו יכול לדעת. עובדה היא שהודעת ממשלת הליכוד הלאומי על נכונותה להחזיר שטחים — פרט לרמת-הגולן וירושלים — לא זיכתה את ישראל במענה ערבי חיובי כלשהו. החל משנת 1970 דיבר נשיא מצרים, סאדאת, על שלום כולל תמורת החזרת כל השטחים. יש טוענים שניתן היה אז להגיע להסדר מסוים, משה דיין קרא לו הסדר חלקי. יש רבים, הכופרים בכך עד היום וטוענים שכלל שיחות התיווך הציג סאדאת עמדה בלתי מתפשרת: כל הסדר חלקי או הסדר ביניים — אך ורק במסגרת הסדר כולל שעקרונותיו מוסכמים מראש וכוללים נסיגה ישראלית מכל השטחים שנכבשו במלחמת ששת הימים.

בשנת 1972, בשרתי כנספח צה"ל בוושינגטון, שוחחתי על כך עם משה דיין. טענתי נגד מדיניות הסטטוס-קוו ועל הצורך להציע למצרים ויתורים — שכן אחרת תפרוץ במקדם או במאוחר מלחמה. משה דיין הסכים להערכה זו אך חשב שאין כל סיכוי להעביר החלטה כזו בממשלה ובכנסת. אנשים בכירים שהיו מקורבים לגולדה מאיר טוענים עד היום, שכל אפשרות כזו לא עמדה להתקבל על ידי סאדאת.

בשנת 1975, בעת הדיונים על הסכם הביניים עם מצרים, הצעתי, כרמטכ"ל, שאנו ניסוג עד

אל-עריש ונוכיח למצרים שכוונתנו לשלום אמיתי וכדאית גם מבחינתו. חשבתי שצה"ל מספיק חזק למהלך כזה, מה עוד שראיתי יתרונות טקטיים רבים בפתיחת מרחב תמרון גדול בינינו ובין הצבא המצרי.

מלחמת יום הכיפורים הוכיחה שקרבות פורצים גם על גבול ביטחון כשהצבאות קרובים זה לזה. כיוון שצה"ל יותר טוב מהמצרים במלחמת תנועה — הרי מרחב תמרון שבין תעלת סואץ ובין אל-עריש, כך טענתי, יכול להקנות לצה"ל יתרונות לא מבוטלים.

רווח נוסף לצעד כזה היה בהשקעת כל המשאבים הענקיים בבניית מתקנים בנגב לפיתוחו הצבאי והאזרחי ולא בסיני — שאת רובו, כך הנחתי, בלאו הכי נחזיר ביום מן הימים (כפי שקרה ב-1977 ע"י ממשלת בגין עם כל סיני).

עמדתי לא התקבלה — כי התפישה הייתה שאנו זכאים לתמורה מיידית שאותה סאדאת לא היה מוכן לתת. דעתי הייתה שעצם תהליך ההסכמים הוא התמורה העיקרית ולא חנות מכולת של תן וקח מייד.

עובדה היא שההסכמים "הקטנים" הביאו לבסוף להסכם שלום.

האם אפשר היה בלעדיהם?

האם ניתן היה להשיג זאת לפני מלחמת יום הכיפורים כתוצאה ממלחמת ששת הימים? אלוהים פתורנים.

המידע הרב שבאטלס נערך באחד-עשר פרקים על גבולות, יישובים, מבנה חברת תחבורה, מחצבים ותעשייה, המגזר הכפרי, נופש, המסד הפיזי, אקלים, מים וצומח. לכל פת ניתנת סקירת-מבוא, המדגישה את ההיבט העיקריים המובעים במפות, שהן פרי מחקר מקורי, עדכני ומגוון. רוכזו נתונים בשפע לצור המתכנן, הצופה קדימה. למראה המפות שאלו עצמי אם ומתי תצא מסילת-הברזל מהר צין ("ההר") "דרומה — לאילת", והאם נזכה להרחב נמל אילת ולתעלה הידרו-אלקטרית מים-ים לים-המלח — שאולי תגיע שעתם בעידן של שלום ושיתוף פעולה כלכלי עם ירדן.

אולם עלינו מוטל לוודא שננצל כל הזדמנות למנוע מלחמה נוספת — ובמקביל להתכונן אליה בראייה צלולה של המצבים המדיניים אסטרטגיים והאפשרויות הטכנולוגיות.

רא"ל (מיל') מרדכי גור

המשך מעמ' 36

15. בר זהר מיכאל, בן-גוריון, תל-אביב, עם עובד, 1975.
16. גלבר יואב, גרעין לצבא עברי סדיר, ירושלים, יד צבי, 1986.
17. גלעד זרבל, ספר הפלמ"ח, תל-אביב, הקיבוץ המאוחד, תשט"ז.
18. גור מרדכי (יועץ ראשי), צה"ל בחילו, כרך 6 — "המודיעין", הוצאת ספריית מעריב, 1981.
19. דינור בן-ציון, תולדות ההגנה, תל-אביב, משרד הביטחון — הוצאה לאור, 1978.
20. רקל אפרים, עלילות הש"י, תל-אביב, "מערכות", 1953.
21. הלר יוסף, במאבק למדינה, ירושלים, מרכז זלמן שזר, 1972.
22. יורעאלי יוסף, שליחות בטחוניות, תל-אביב, עם עובד, 1972.
23. כהן ירוחם, לאור היום ובמחשך, תל-אביב, עם עובד, 1969.
24. נויברגר בנימין, (עורך), דיפלומטיה בעל עימו, תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה, 1984.
25. פעל מאיר, מן ההגנה, לצבא הגנה, ירושלים, זמורה, ביתן, מודן, 1979.
26. שרון אליהו, בדרך לשלום — אגרות ושיחות, תל-אביב, עם עובד, 1978.

חזי סלומה